

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Munkaviszonyban alkotott szoftverre kötött felhasználási szerződés

Ügyszám: SZJSZT 22/2005

A gazdálkodó szervezet által feltett kérdések:

- 1.) A megbízó a levelében ismertetett tényállás és csatolt iratok alapján jogszerűen fizetett-e szerzői jogdíjat munkavállalóinak az 1999. szeptember 1-je utáni időszakban?
- 2.) A megbízó által példaként csatolt dokumentumok elegendőek-e a felhasználási szerződésekben megnevezett szoftvereken elvégzett fejlesztések leírására?
- 3.) Van-e jelentősége a megbízó gazdasági társaság által kifizetett munkabéreknek a szerzői jogdíjak kifizetésének jogszerűsége szempontjából?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

1. A tényállás

A megbízó gazdasági társaság, a „D. Kft.” által rendelkezésre bocsátott iratok alapján az eljáró tanács az alábbi tényállást állapította meg.

1.1

A D. Kft. (a továbbiakban: Megbízó) 1992 óta működő, mérnöki és oktatási szoftverek fejlesztésével és értékesítésével foglalkozó gazdasági társaság. Az új szoftverek kifejlesztése mellett a Megbízó a korábban forgalomba hozott szoftverek bővítésével, frissítésével is foglalkozott.

A szoftverek fejlesztését a Megbízó munkaviszonyban foglalkoztatott szoftverfejlesztő dolgozói végezték. A fejlesztőkkel a Megbízó munkaszerződést kötött, amelynek kifejezett rendelkezése szerint a fejlesztők munkaköri kötelezettsége volt a szoftverművek előállítása. A becsatolt munkaszerződés értelmében a szoftverre vonatkozó felhasználási jog a munkáltatóra szállt (5. pont), ugyanakkor a felek abban is megállapodtak, hogy „*a Munkáltató a Munkavállalóval a szerződés tárgyát képező szoftverekre felhasználási szerződést köt, és az abban foglaltak szerint – a 2. pont szerinti munkabéren felül – szerzői jogdíjat fizet ki*” (6. pont).

1.2

A munkaszerződéseket a felek 1997-ben módosították (legalábbis az eljáró tanácshoz benyújtott módosítás dátuma 1997-es). A módosított munkaszerződések egyetlen, érdemben új eleme a fent említett 6. pont alábbi módosítása: „*a Munkáltató a Munkavállalóval a szerződés tárgyát képező szoftverekre felhasználási szerződést köt, és az abban foglaltak szerint – a munkabéren felül – vagyoni jog átruházásáért vagyoni ellenértéket fizet ki*”.

(Az adóhatóság elsőfokú határozatára adott megbízási válaszlevél 5. oldalán mindezt azzal indokolja a Megbízó, hogy a munkaszerződések 5. pontja csak a felhasználási jogról rendelkezik, és a felhasználási jog nem azonos a szerzői vagyoni joggal.)

1.3

Az eljáró tanács rendelkezésére áll még egy 1999-es dátumot viselő „Felhasználási szerződés”, amely szövegezése szerint „vagyoni jog felhasználásának átruházása” céljából jött létre (1. pont) egy adott, a szerződésben megjelölt szoftver tekintetében. A szerződés alapján a Megbízó „vagyoni jog felhasználásának ellenértéke” címen meghatározott összegű díjat fizet ki a fejlesztőnek, mint szerzőnek. A Megbízó állítása szerint minden fejlesztővel ilyen szerződéseket kötött a munkaszerződéseken felül. [E kikötést, amely szakszerűtlen megfogalmazású, értelmezésre szorul, úgy kell érteni, hogy a vagyoni jog átruházása céljából kötötték a felek a szerződést, és az ellenérték is a vagyoni jogok átruházása fejében jár. Ezt az értelmezést elősegíti az 1.2. pontban említett, 1997-ben kelt munkaszerződés módosítás tartalma. Ennek az a tartalmi eleme, amely szerint a vagyoni jogot szerezte meg a munkáltató a felhasználási jog helyett – az rSzt-be ütközött, ez az ütközés azonban tartalmi szempontból érvénytelenséget nem jelentett, mert a teljes felhasználási jog terjedelmét tekintve megegyezett a vagyoni joggal.]

2.

A tényállás jogi értékelése és a kérdésekre adott válaszok

2.1

A megbízó a levelében ismertetett tényállás és csatolt iratok alapján jogszerűen fizetett-e szerzői jogdíjat munkavállalóinak az 1999. szeptember 1-je utáni időszakban?

A kérdést valójában olyan feltételek mellett kell érteni, hogy munkaviszonyban álló szoftverfejlesztő (programozó, rendszerszervező) részére, ha a szoftverfejlesztő munkaviszonyban áll, és a munkaköri kötelezettsége kiterjed számítógépi programalkotás és dokumentáció (=szoftver) fejlesztésére, lehet-e az alkalmazandó szerzői jogi szabályok alapján jogszerűen szerzői jogdíjat fizetni?

A kérdés megválaszolása során előkérdésnek minősül, hogy milyen jogalapon szerzi (szerezheti meg) a munkáltató a munkaviszonyban álló szerző által a munkaköri kötelezettség alapján alkotott művekre vonatkozó vagyoni, vagy felhasználási jogokat.

A megbízó esetében az adóhatóság nem kifogásolta az 1999. szeptember 1. előtt történt szerzői jogdíjkifizetéseket. A tényállásnak a hatályos szerzői jogi törvény szerinti megítéléséhez össze kell hasonlítani az 1999. szeptember 1. előtti, és a hatályos szabályokat.

2.1.1 Jogszerzés 1999. szeptember 1. előtt

1999. szeptember 1. előtt a munkáltatónak átadott szoftver-művekre nézve az 1999. augusztus 31-ig hatályban volt régi Szt. (1969. évi III. törvény a szerzői jogról, a továbbiakban: rSzt.) szabályait kell alkalmazni. Az rSzt. 14. § (1) bekezdése alapján a munkaköri kötelezettség körében alkotott művekre, ha a munkáltató a munkaviszony tartalma alapján a mű felhasználására volt jogosult, a mű átadásával a szerző hozzájárult a mű nyilvánosságra

hozatalához és a **felhasználás joga átszállt a munkáltatóra**. A munkáltató ezt a felhasználási jogot a munkaviszony tartalma és működési (értsd: tevékenységi) köre által meghatározott terjedelemben szerezte meg és gyakorolhatta. (E körön kívül a szerzőnél maradt a felhasználási jog, amelyet a munkáltató hozzájárulásával gyakorolhatott. Ez a hozzájárulás csak alapos okból volt megtagadható.)

Az rSzt. szerint a munkáltatói jogszerzés feltételei tehát:

- munkaviszony, amelyet munkaszerződés hozhat csak létre, tehát a feltétel: munkaszerződés a jogszerzés jogalapja szempontjából,
- a munkaszerződés olyan tartalmi eleme, amely szerint a szoftver / szerzői mű megalkotása munkaköri kötelesség, tehát a munkáltatói jogszerzés jogalapja csak ilyen munkaszerződési kikötés lehet,
- a mű átadása, mint a munkaszerződés alapján fennálló kötelezettség teljesítése.

A munkaszerződés, mint jogalap jelentőségét mutatja a következő szabály: „Vitás esetben annak elbírálásánál, hogy a mű alkotása a szerzőnek munkaköri kötelessége-e, a munkaszerződésből, illetve a szerző munkakörén belül kapott szolgálati utasításból kell kiindulni. A munkáltató feladata, hogy *írásban - a munkaszerződésben vagy más módon - rögzítse a munkaviszonyban álló szerző munkakörét és a munkáltatót megillető felhasználási jog terjedelmét.*” [9/1969 (XII.29.) MM. r. (rSztvhr) 11. § (1) bek.]

E feltételek bekövetkezésének az ügy szempontjából releváns joghatásai:

- a nyilvánosságra hozatalhoz történő szerzői hozzájárulás (személyhez fűződő jogi jognyilatkozat) megadottnak tekintendő,
- a felhasználási jog (ez értelemszerűen szerzői vagyoni jogi fogalom, vö. pl. a hatályos Szt. 16. §-ával, vagy az rSzt. 13. §-ával) átszáll a munkáltatóra a munkaviszony és a munkáltató tevékenységi köre által korlátozott körben,
- a munkavállalónak abban az esetben, ha a műre a munkáltató harmadik személlyel kötött felhasználási szerződést, megnyílt a szerzői jogdíj iránti igénye az rSzt.vhr 12. § (1) bekezdése alapján.

Szoftver esetében a munkáltatóhoz befolyt szerzői díj összegének - a munkáltató döntése szerinti 10-30 százaléka lehetett a szerzői jogdíj, azonban e jogdíj kifizetése feltételhez köthető, sőt, ha a műértékesítés a munkáltató feladatkörébe tartozott, a munkavállalót megillető szerzői jogdíj összege 10% alatti mértékben is meghatározható volt.

Összességében: a munkáltatót nem a törvény, hanem szerződés, mégpedig a munkaszerződés alapján, az átadás feltételével illette meg a felhasználási jog. A szerző díjigénye pedig szintén nem közvetlenül a törvényen alapult, hanem a munkaszerződésből eredő munkáltatói alakító jogon (egyoldalú nyilatkozaton), a díj kifizetése feltételhez volt köthető, és a díj mértéke lehetett a munkáltató ráfordításaihoz képest akár 0% is.

2.1.2 Jogszerzés 1999. szeptember 1. után

A hatályos Szt alapján a munkáltató jogszerzésének a feltételei a következők:

- munkaviszony, amelyet munkaszerződés (illetve ezzel egyenértékűnek minősített, foglalkoztatásra irányuló szerződések az Szt. 30. § (7) bekezdése szerint) hozhat csak létre, tehát a feltétel: munkaszerződés a jogszerzés jogalapja szempontjából,

- a munkaszerződés olyan tartalmi eleme, amely szerint a szoftver / szerzői mű megalkotása munkaköri kötelesség, tehát a munkaáltatói jogszerzés jogalapja csak ilyen munkaszerződési kikötés lehet,
- a mű átadása, mint a munkaszerződés alapján fennálló kötelezettség teljesítése.

E feltételek bekövetkezésének az ügy szempontjából releváns joghatásai:

- a nyilvánosságra hozatalhoz történő szerzői hozzájárulás (személyhez fűződő jogi jognyilatkozat) megadottnak tekintendő [Szjt. 30. § (5) bek.]
- a vagyoni jog átszáll a munkáltatóra jogutódként (értelemszerűen különös jogutódlásról van szó, egy adott műre vonatkozó vagyoni jogok tekintetében történik meg a jogutódlás),
- a munkavállalónak abban az esetben, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza, az Szjt. 30. § (3) és 58. § (4) bekezdés együttes alkalmazásával a törvény főszabálya alapján díj nem jár (ez nem zárja ki azt, hogy a felek megállapodása alapján a felhasználási jog harmadik személy felé történő értékesítése esetén a munkáltató mégis díjazásban részesítse a munkavállaló szerzőt).

Összességében: a felek eltérő megállapodása híján a megfelelő munkaszerződés és átadás alapján a munkáltató különös jogutódként vagyoni jogot szerez a munkaviszonyban alkotott szoftverre, és annak értékesítése esetén nem köteles a szerzőnek szerzői jogdíjat fizetni.

2.1.3 Azonosságok az rSzjt. és az Szjt. megoldásai között

- Az rSzjt. és a hatályos Szjt. között nincs különbség abban, hogy a munkáltatói jogszerzés jogalapja csak olyan munkaszerződés lehet, amelyben a munkavállaló-szerző munkaköri kötelezettsége a mű (itt: szoftver) megalkotása.
- Mindkét esetben a jogszerzés további feltétele a mű munkavállalói átadása.
- Mindkét esetben a törvény jogátszállásként fogalmaz meg a munkáltató jogszerzését, de ez nem azt jelenti, hogy a munkáltató a törvény erejénél fogva szerez felhasználási / vagyoni jogot, hanem azt, hogy akkor is bekövetkezik a megfelelő munkaszerződés és műátadás alapján a munkáltatói jogszerzés, ha erről a felek a munkaszerződésben nem rendelkeznek.
- Mindkét esetben azonosan rendelkeznek a törvények az átadás személyhez fűző jogi jogkövetkezményéről.

2.1.4 Különbségek az rSzjt. és az Szjt. megoldásai között

- Az rSzjt. nem engedett eltérést a törvénytől, a hatályos törvény mind a vagyoni jogok átszállása, mind a díjazás tekintetében a felek megállapodására utalva eltérést enged.
- Az rSzjt. szerint a felhasználási jogok, az Szjt. szerint pedig felhasználás engedélyezési jogát is magában foglaló vagyoni jogok [vö. Szjt. 9. § (6) bekezdés] szállnak át a megfelelő feltételek fennállása esetén a munkáltatóra (ez utóbbi esetben különös jogutódlás következik be).

- Az rSzt. szerint a műre vonatkozó felhasználási jogok harmadik személynek történő átengedése esetében a díjfizetés a jogszerző fél (munkáltató) döntése szerinti mértékben a jogszabályi keretek között fő szabályként kötelező volt, de szoftver esetében mind a mérték, mind a díjfizetés feltételei tekintetében jogszerű lehetett a díjfizetés elmaradása is.
- A Szt. fő szabálya szerint szoftver esetében nem kötelező, de lehetséges a díjfizetés.

(Az ügyben nem releváns különbségek tárgyalásától eltekint az eljáró tanács.)

2.1.5 Következtetés, válasz az 1. kérdésre:

Az Szt. alapján a felek, tehát a munkavállaló és a munkáltató *megállapodásban érvényesen eltérhetnek* az Szt. fő szabálya szerinti rendelkezésektől, tehát attól, hogy

- *a szerzői jogi védelemre alkalmas szoftver elkészítését magában foglaló munkaszerződés és átadás alapján a munkáltató különös jogutódként vagyoni jogot szerez a munkaviszonyban alkotott szoftverre, és/vagy*
- *a munkaviszony alapján elkészített, szerzői jogi védelemben részesülő szoftver értékesítése (a szoftverre vagyoni jog átruházása, vagy felhasználási jog átengedése) esetén a munkáltató nem köteles a szerzőnek szerzői jogdíjat fizetni.*

Ez az eltérő megállapodás – törvényi megkötés híján – belefoglalható a munkaszerződésbe, de külön is megköthető, feltéve, ha megfelel az alaki kellékeknek, tehát írásba foglalják (Szt 30. § (6) bekezdés).

Egyébként az ügyben alkalmazni kell az Szt. 107. § (1) bekezdését, amely szerint a felek 1999. szeptember 1. előtt létesített, az Szt. szempontjából releváns, tehát felhasználási jogot érintő megállapodására az rSzt-t kell alkalmazni.

Az más kérdés, hogy e megállapodást az 1999. szeptember 1-jét követően átadott művek tekintetében – az Szt. 107. § (1) bekezdésébe foglalt hatályba lépési rendelkezés okán az Szt. 30. § (1) bekezdéséhez képest kell értékelni. Ha a korábban megkötött megállapodás eltér az Szt. 30. § (1) és (3) bekezdése szerinti jogkövetkezményektől, akkor a megállapodást kell alkalmazni.

Összefoglalva:

Az 1997-ben módosított szövegű szerződés (amelynek esetleges 1999. szeptember 1. utáni módosításáról az eljáró tanácsnak nincs adata) 5. pontját a hatályos Szt. alapján értelmezve az eljáró tanács megállapítja, hogy a felek abban csak a szoftverre vonatkozó felhasználási jogról rendelkeztek, ez a kikötés, valamint a vagyoni jogokra vonatkozó 6. pontban tett utalás, mint az Szt. 30. § (6) bek. szerinti eltérő megállapodás azt eredményezi, hogy a szerződés 5. pontja alapján a szoftverekre vonatkozóan a főszabálytól eltérően a munkáltató „csak” felhasználási jogot szerzett.

Ennek alapján jogszerűen kötött a munkaszerződés 6. pontja szerint felhasználási szerződést (azaz tartalma szerint helyesen minősítve: szoftver vagyoni jogának átruházására vonatkozó szerződést) a munkáltató és a munkavállaló, amely alapján jogszerűen került kifizetésre a

vagyoni jog ellenértékeként szerzői jogdíj.

2.2

A megbízó által példaként csatolt dokumentumok elegendőek-e a felhasználási szerződésekben megnevezett szoftvereken elvégzett fejlesztések leírására?

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott iratanyagban használati utasítás jellegű felhasználói dokumentáció található. A dokumentáció egyrészt a szoftver működtetése során megjeleníthető képernyők grafikus bemutatásából és az azokhoz fűzött magyarázatokból, valamint a szoftver alkalmazására vonatkozó folyó szövegű leírásból áll, kiterjed az egyes parancsok és utasítások, illetve a más szoftverrel történő interoperábilis működtetés részletes leírására.

Nem világos azonban, hogy az átadott dokumentáció egy teljes szoftver leírása, vagy csak a szoftveren végzett, a kérdésben jelzett utólagos fejlesztések eredményeként elkészült programrészek, funkciók leírása. Ez utóbbi esetben az eljáró tanács azt kellően részletesnek ítéli ahhoz, hogy abból a fejlesztések lényege kitűnjön. Amennyiben hasonló leírás készült minden fejlesztés esetében, elégségesnek tekinthető a fejlesztések dokumentációja.

Amennyiben az átadott leírás a teljes szoftver leírása, arra a kérdésre, hogy a dokumentáció önmagában elégségesen írja-e le az eredeti szoftververzióhoz képest történt utólagos fejlesztéseket, csak abban az esetben lehetne választ adni, ha az eredeti programverziók dokumentációja is rendelkezésre állna.

A BH1993. 545. sz. döntés alapján a számítógépi programfejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak olyan önálló alkotásokat, amelyek külön szerzői jogi oltalomban részesülhetnek.

2.3

Van-e jelentősége a megbízó gazdasági társaság által kifizetett munkabéreknek a szerzői jogdíjak kifizetésének jogszerűsége szempontjából?

A Megbízó első kérdésére adott válaszból következően a szerzői jogdíj kifizetése az eljáró tanács álláspontja szerint jogszerűen történt, a vagyoni jog átruházásának ellenértékeként. Jogi szempontból a két szerződés viszonya tehát tisztázott. A díj mértékének esetleges vizsgálata nem tartozik az eljáró tanács feladatkörébe.

Budapest, 2005. november 22.

Dr. Novák Tamás
a tanács elnöke

Dr. Szinger András
a tanács előadó tagja

Dr. Faludi Gábor
a tanács szavazó tagja